

Regimul juridic al intermediarilor în operațiuni bancare și de credit

Lect. univ. dr. Cristina Popa Nistorescu

Under Law no. 289/2004 regarding the juridical condition of the consumer loan contracts destined to consumers, natural persons, the Directive no. 87/102/CEE of December 22, 1986 for the harmonization of legislative and administrative dispositions and for the settlement regarding consumer loan, was transposed into Romanian legislation and was established the juridical situation of the intermediate agents from this field. Although the Romanian law did not make any reference to the juridical nature of the act concluded between the credit agent and its clients, we consider that we are talking about a commission contract because of those prerogatives of juridical nature which were granted to these agents. In conclusion, the Romanian legislator understood to harmonize our legislation with the European community legislation in this field, and the role of credit intermediary will be a very important one, especially under the conditions of Romania's integration in the European Union.

1. Preliminarii. Intermediarii în operațiuni bancare și de credit au rolul de a facilita punerea în legătură a persoanelor interesate în încheierea de operațiuni bancare cu instituțiile de credit. Acești intermediari în operațiuni bancare răspund în aproape toate punctele, caracteristicilor inerente curtierilor.¹ Chiar dacă acționează în cadrul unui mandat, acesta nu le acordă, în practică, dreptul de reprezentare, ci numai pe acela de a favoriza încheierea unor anumite operațiuni determinate de credit. În realitate, activitatea acestor intermediari nu constă decât în a pune în legătură persoanele interesate pentru încheierea de operațiuni bancare, deci este vorba despre o activitate de curtaj.

În Franța, prin Legea nr. 84-46 din 24 ianuarie 1984, cap. VI, privind activitatea și controlul instituțiilor de credit, a fost consacrat regimul juridic al intermediarilor în operațiuni bancare. Prin art. 65 al acestei legi este definit intermediarul în operațiuni bancare ca fiind „persoana care, cu titlu de profesiune obișnuită, pune în legătură părțile interesate de încheierea unei operațiuni bancare, fără a se angaja „ducroire”. Una din cele două părți va fi o instituție de credit. Legea interzice această activitate notarilor, agenților imobiliari, concesionarilor de automobile și persoanelor condamnate pentru anumite infracțiuni în legătură cu activitatea bancară. Legea nu este aplicabilă nici persoanelor care se ocupă cu asistența sau consilierea în materie financiară.

În dreptul belgian² Legea din 12 iunie 1991 asupra creditului de consum, modificată prin Legea din 6 iulie 1992 a adus diverse inovații de natură să asaneze

¹ G. Duranton, *Courtiers*, Repertoire de droit commercial, Encyclopedie Juridique Dalloz, Tome II, Paris, 2000, pg. 24.

² P. A. Foriers, *Les contrats commerciaux. Chronique de jurisprudence*, R. D. C. , 1983, pg. 170 și urm.

activitățile intermediarilor de credit. Intermediarul de credit a fost definit în lege (art. 1) ca fiind persoana care, în cadrul activităților sale profesionale sau comerciale, ajută la încheierea unui contract de credit de consum. În actele pe care le întocmește acesta trebuie să precizeze calitatea sa de intermediar de credit, precum și natura și întinderea puterilor sale. Legea belgiana vizează, în acest fel, curtierii și agenții delegați. Curtierii au numai un rol de intermediere fără a avea puterea de a decide sau de a încheia contractul de credit. Ei comunică împrumutătorului toate informațiile necesare pentru a se putea aprecia situația financiară a acestuia și posibilitatea de rambursare a creditului. Spre deosebire de aceștia, agenții delegați acționează numai pentru un anumit împrumutător și li se conferă, deseori, puterea de a-l reprezenta pe acesta. Solicitantul de credit este singurul care va plăti pe intermediar pentru serviciile aduse, remunerația fiind inclusă în costul global al creditului. Dreptul la remunerație este subordonat existenței unui contract încheiat valabil și în forma prevăzută de lege.

Intermediarii în operațiuni bancare și de credit încheie un contract scris cu instituția de credit care are și responsabilitatea autorizării exercitării funcției de intermediere în operațiuni bancare. Prin acest contract se impune o colaborare permanentă, menționându-se natura și condițiile operațiunilor pe care trebuie să le îndeplinească intermediarii. Dreptul la remunerație al intermediarului în operațiuni bancare este supus unor condiții stricte, legea prevăzând că nici o sumă de bani nu poate fi percepută înainte de constatarea operațiunii printr-un act scris, a cărui copie a fost remisă împrumutătorului. Remunerația nu se datorează pentru diligențele efectuate de intermediar, ci pentru punerea efectivă a fondurilor la dispoziția împrumutătorului.³

2. Regim juridic. În România, prin Legea nr. 289/2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor persoane fizice a fost transpusă în legislația română Directiva nr. 87/102/CEE din 22 decembrie 1986 pentru armonizarea prevederilor legislative, administrative și de reglementare privind creditul pentru consum.⁴ Directiva 87/102/CEE se aplică contractelor în virtutea cărora un creditor consimte unui consumator un credit sub forma unui termen de plată, a unui împrumut sau a oricărei facilități de plată similară (art. 1). Prin Legea nr. 289/2004, în art. 2 contractul de credit a fost definit ca fiind actul juridic în temeiul căruia creditorul acordă sau se angajează să acorde, iar consumatorul acceptă un credit în forma unui împrumut, a unei amânări a plății sau a altei facilități financiare similare, iar intermediarul de credit este orice persoană fizică sau juridică care, în schimbul unui comision, acționează ca un intermediar prezentând sau oferind contracte de credit, realizând alte lucrări pregătitoare pentru asemenea contracte.

³ F. Moțiu, *Contractele comerciale de intermediere fără reprezentare*, Editura Lumina Lex, București, 2005, pg. 250.

⁴ Directiva a fost publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene (JOCE) nr. L42 din 12 februarie 1987 și a fost modificată și completată prin Directiva nr. 90/88/CEE din 22 februarie 1990 și prin Directiva nr. 98/7/CE din 16 februarie 1998.

Cu toate că legea nu face nici o referire la natura juridică a actului încheiat de intermediarul de credit și clienții săi apreciem că, prin natura atribuțiilor care i-au fost conferite prin lege acestei persoane, este vorba despre un contract de curtaj.⁵ Astfel, acesta prezintă sau oferă consumatorilor de credite contracte de credit, și realizează alte lucrări pregătitoare pentru asemenea contracte.

În orice anunț publicitar și în orice ofertă pentru un contract de credit destinat consumatorilor, afișate în locuri publice, prin care o persoană declară că acordă un credit, sau intermediază încheierea unui contract de credit și prin care se indică o dobândă sau orice alte cifre referitoare la costul creditului, trebuie să se menționeze dobânda anuală efectivă, în mod clar și inteligibil, și să se respecte prevederile legii nr. 148/2000 privind publicitatea, scopul comercial al acestor informații fiind expus clar, prin folosirea limbajului obișnuit.⁶

Potrivit art. 15 alin. 1 din Legea nr. 289/2004, pentru exercitarea activității de creditare reglementate de lege, creditorii și intermediarii de credit trebuie să obțină în acest sens o autorizație oficială, în condițiile art. 22 alin. 2 din Legea nr. 289/2004. În conformitate cu alin. 3 al aceluiași articol, după data aderării României la Uniunea Europeană nu se supun procedurii de autorizare prevăzute de prezenta lege:

a) sucursalele și reprezentanțele creditorilor și intermediarilor de credit stabiliți într-un stat membru al Uniunii Europene sau Spațiului Economic European, care sunt abilitați în baza legislației acestor state să acorde credit de consum, respectiv să intermedieze încheierea contractelor de credit;

b) creditorii și intermediarii de credit, persoane fizice, stabiliți într-un stat membru al Uniunii Europene sau Spațiului Economic European și abilitați în baza legislației acestor state să acorde credit de consum, respectiv să intermedieze încheierea contractelor de credit.

Activitățile creditorilor și intermediarilor de credite sunt supravegheate și controlate de către Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor și autoritatea competentă, individual sau în echipe mixte. Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor primește reclamațiile de la consumatori privind contractele de credit și condițiile de credit, instituie procedurile de procesare în vederea analizării reclamațiilor și de rezolvare pe cale amiabilă a litigiilor legate de consumatori privind contractele de credit și garanțiile aferente, oferă consultanță referitoare la acest aspect și aplică sancțiuni contravenționale pentru nerespectarea dispozițiilor legii nr. 289/2004.

Autoritatea competentă va supraveghea îndeplinirea condițiilor legale pentru înregistrarea și emiterea autorizației pentru creditor sau pentru intermediarul de credit, după caz. Prin urmare, legiuitorul român a înțeles să alinieze legislația noastră la legislația comunitară în domeniu, iar rolul intermediarilor de credit va fi unul foarte important, mai ales în condițiile integrării României în Uniunea Europeană.

⁵ F. Moțiu – *op. cit.*, pg. 252.

⁶ F. Moțiu, *Contractele comerciale de intermediere fără reprezentare*, Editura Lumina Lex, București, 2005, pg. 252.

Rapoartele Comisiei europene efectuate cu privire la aplicarea Directivei 87/102/CEE cu modificările ulterioare evidențiază că există în continuare mari disparități între legislațiile diferitelor State membre în domeniul creditului destinat consumului, disparități care generează distorsiuni de concurență între împrumutătorii din Comunitate și limitează posibilitățile pentru consumatori de a obține un credit în alte State membre.

S-a arătat faptul că Statele membre au considerat că nivelul de protecție oferit de Directivă nu este suficient și, în consecință, unele au adoptat reglementări mai severe, iar crearea unei piețe interne a creditului de consum mai transparentă și mai eficace, care să asigure un înalt grad de protecție a consumatorilor, presupune o armonizare maximă, pornind de la un grad de informare identic al consumatorilor. Astfel, a fost adoptată de către Parlamentul European și Consiliu o Propunere de directivă⁷ al cărui obiectiv este de a permite instituirea unei piețe mai transparente în domeniul creditului de consum și de a oferi un grad mai înalt de protecție consumatorilor.

3. Propunerea de directivă. Revizuirea directivei în materia creditului destinat consumului se propune a fi realizată, în ceea ce privește intermediarii de credit, urmărindu-se ca linii directoare: înglobarea de noi dispoziții în considerația unor exigențe instituite nu numai pentru împrumutători, ci și pentru intermediarii de credit și stabilirea de reguli de bază pentru activitățile de intermediere; reglementarea responsabilității solidare, în cazul în care intermediarii de credit sunt furnizorii de bunuri cât și prestatori de servicii. Aceștia vor fi responsabili solidar cu împrumutătorii, în cazul nerespectării anumitor obligații asumate în raporturile cu consumatorii.

Anumite aspecte ținând de protecția vieții private, precum și instituirea principiului „împrumutului responsabil” în scopul evitării riscurilor supraîndatorării consumatorului sunt reglementate, de asemenea, în normele cuprinse în Propunere.

Propunerea este structurată în 12 Capitoare iar Capitolul XI este intitulat „Înregistrarea, statutul și controlul împrumutătorilor și al intermediarilor de credit”. Directiva 87/102/CEE, modificată prin Directivele 90/88/CEE și 98/7/CE, ar urma să fie abrogată și înlocuită cu Propunerea care, prin extinderea domeniului de aplicare și a mijloacelor juridice de protecție a consumatorilor și garanțiilor ar tinde spre desăvârșirea cadrului de protecție instituit.

Propunerea definește, în art. 2, lit. d, „intermediarul de credit” ca fiind orice persoană fizică sau juridică care, în schimbul unui comision, exercită în mod obișnuit o activitate de intermediere constând în prezentarea sau oferta contractelor de credit, realizarea altor lucrări preparatorii în vederea încheierii contractelor sau pentru încheierea lor efectivă. Astfel, intermediarul de credit este orice persoană fizică sau juridică a cărei principală activitate constă în a acționa în calitate de intermediar de credit în schimbul unei remunerații iar sintagma „a acționa ca intermediar de credit” înseamnă a oferi sau propune contracte de credit,

⁷ Publicată în J.O.C.E. nr. C331E din 31.12.2002.

întreprinzând alte operațiuni preliminare pentru astfel de contracte, sau a încheia contracte de credit. Comisionul intermediarului poate fi pecuniar sau poate îmbrăca altă formă de avantaj economic convenit.

Ca element de noutate al Propunerii, obligația de a se înregistra nu se aplică intermediarilor de credit, în cazul în care un împrumutător sau un intermediar de credit își asumă responsabilitatea pentru aceasta, în condițiile propriei sale înregistrări, aspect care va fi afișat la sediul comercial al intermediarului de credit căruia nu i se aplică obligația de înregistrare.

Statele membre, conform Propunerii de directivă, pot stabili obligații suplimentare în sarcina intermediarilor de credit. Aceste obligații pot consta în: indicarea întinderii abilitărilor intermediarului, atât în publicitate cât și în documentele destinate clienței sale, în special a faptului că lucrează în exclusivitate cu unul sau mai mulți împrumutători sau în calitate de curtier independent; să comunice tuturor împrumutătorilor solicitați valoarea totală a creditului cuprinsă în alte oferte de credit pe care le-a cerut sau primit același consumator sau garant, într-un termen de 2 luni anterior încheierii contractului de credit pe care îl intermediază; să nu primească direct sau indirect, o remunerație, sub orice formă ar fi, de la consumatorul care l-a solicitat, decât în cazul în care sunt îndeplinite condițiile următoare: valoarea remunerației este prevăzută în contractul de credit și intermediarul de credit nu este remunerat de către împrumutător; contractul de credit pe care l-a intermediat a fost încheiat în mod valabil.

Sunt menținute de către Propunere prevederile referitoare la obligația de stabilire de către Statele membre a procedurii controlului sau supervizării activităților împrumutătorilor și ale intermediarilor de credit de o instituție sau organism oficial precum și instituirea organismelor adecvate la care pot fi depuse reclamații și care le vor acorda consumatorilor informații sau consiliere, iar conform Propunerii, având în vedere că se asigură și protecția garanțiilor și acestora li se vor acorda informații sau consiliere.

Propunerea de directivă privitoare la creditul destinat consumului are ca scop asigurarea protecției intereselor economice ale consumatorilor dar, în primul rând, se remarcă prin tehnica de armonizare a reglementărilor naționale cu textul său, adică aceea a armonizării totale.

4. Concluzii. În societatea modernă, contractul de curtaj are o importanță mare, datorită dezvoltării fără precedent a raporturilor contractuale și a imposibilității generice a comercianților de a se întâlni și de a se cunoaște. De aceea, comercianții recurg la serviciile curtierilor, care au anumite cunoștințe pe care le pot valorifica în scopul încheierii contractelor pentru care sunt solicitați. Activitățile pe care le desfășoară curtierii îi pun în situația de a cunoaște cel mai bine afacerile care se încheie pe o anumită piață și condițiile în care se realizează acestea.

În activitatea comercială din România curtajul, datorită lipsei de reglementare legală, este într-o fază incipientă, comercianții preferând încheierea

altor contracte de intermediere sau denumind altfel convențiile care constituie de fapt contracte de curtaj.

În cazul intermediarilor în operațiuni bancare și de credit, deși legea nu precizează care este natura juridică a actului încheiat între aceștia și instituția de credit, prin natura atribuțiilor care le-au fost conferite prin lege acestor intermediari, considerăm că este vorba despre un contract de curtaj. Astfel, acest contract își dovedește utilitatea în diferite domenii ale activității comerciale. De exemplu, în Franța, datorită capacității de adaptabilitate a activității de curtaj, nici un sector economic nu a scăpat acesteia. Există curtierii în materie civilă, în materie agricolă sau în materie artistică precum și în domeniul financiar și cel al asigurărilor. Astfel, considerăm că, se impune reglementarea legală a contractului de curtaj deoarece din ce în ce mai multe varietăți ale acestuia se întâlnesc în practica europeană.